

Ställningstagande till svensk IP-strategi – kompletterande perspektiv från immaterialrättsbranschen

Kommentar riktad till Sveriges regerings nyinrättade
interdepartementala arbetsgrupp för immaterialrättsfrågor
”En samlad inriktning för immaterialrätt

Ställningstagande till svensk IP-strategi – kompletterande perspektiv från immaterialrättsbranschen

Kommentar riktad till Sveriges regerings nyinrättade interdepartementala arbetsgrupp för immaterialrättsfrågor ”En samlad inriktning för immaterialrätt”

Detta dokument har utarbetats av SEPAF, Sveriges Patentbyråers förening, tillsammans med andra IP-branschorganisationer i Sverige för att ge ett kompletterande perspektiv på svensk strategi för immaterialrätt och kunskapsbaserade tillgångar. Vår kommentar är särskilt riktad till regeringens arbetsgrupp som nyligen bildats för att ta ett samlat grepp om frågor inom immaterialrätten.

Bakgrunden är den omfattande förstudie kring behovet av en nationell immaterialrättsstrategi och handlingsplan på området, som initierades och presenterades av IVA (Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien) i april 2025. Den studien har i första hand speglat insikter från akademi och innovationsmyndigheter, vilket ger oss tillfälle att tillföra IP-branschens praktiska perspektiv och erfarenheter. Genom detta dokument vill vi komplettera och bredda utredningens analys med de synpunkter och lärdomar vi möter i vårt dagliga arbete, och därmed bistå arbetsgruppen med ytterligare relevanta underlag. Vi står helt bakom regeringens initiativ och strategiprocess, och välkomnar en bred dialog och möjlighet till fortsatt medverkan i det operativa arbetet. SEPAF och medverkande organisationer är också etablerade remissinstanser i regeringens lagstiftningsärenden inom immaterialrätt och näringslivsfrågor.

Stockholm den 24 oktober 2025

Sammanfattning

SEPAF och övriga svenska IP-organisationer som står bakom detta ställningstagande välkomnar varmt att regeringen nu tar ett samlat grepp om immaterialrätten och relaterade samhällsfrågor. Med regeringens arbetsgrupps initiativ öppnas möjligheten till en bredare dialog och ökad samordning mellan aktörer, myndigheter och näringsliv inom IP-området.

Som underlag för diskussionen har IVA med finansiering från Vinnova tagit fram rapporten ”Behov av en strategi och handlingsplan för kunskapsbaserade tillgångar”, publicerad våren 2025 och tillgänglig via IVA:s webbplats. Rapporten innehåller analys och rekommendationer kring struktur, styrning och samverkan för att stärka Sveriges förmåga att ta tillvara kunskapsbaserade tillgångar. Särskilt föreslår förstudien att Sverige bör ta fram en nationell strategi och handlingsplan för kunskapsbaserade tillgångar.

Vårt ställningstagande syftar till att komplettera och bredda innehållet i IVAs rapport genom att tillföra IP-branschens praktiska erfarenheter och synpunkter, baserade på det vi ser inom affärsverksamhet, juridik, processer och rådgivning.

Dokumentet betonar fem huvudområden:

- Vikten av ett tydligt, visionärt ramverk och mätbara mål för det samlade greppet om immaterialrätten.
- Satsningar på utbildning och kompetensförsörjning till näringsliv, akademi och rättsväsende.
- Riktade, praktiska stöd till små och medelstora aktörer, inklusive IP-screeningar och rådgivning.
- Tillgängliga och effektiva system för hantering av intrång och tvister kopplade till IP.
- Löpande uppföljning och samverkan mellan myndigheter, akademi och näringsliv, med IP-branschen som aktiv partner.

Vi ser det samlade greppet om immaterialrätten som en viktig plattform för att öka utväxlingen av svensk innovationskraft och skapa hållbar tillväxt – och vi erbjuder vårt fortsatta engagemang och expertis i det pågående arbetet.

Om författarna

Detta dokument har tagits fram i samverkan mellan följande organisationer:

SEPAF, Sveriges Patentbyråers förening, sepaf.se: SEPAF är branschorganisationen som samlar svenska immaterialrättsföretag. Medlemmarna hjälper företag att skapa affärsnytta genom innovationsskydd som patent, varumärkesskydd och designskydd.

FICPI Sweden, The Swedish Association of the International Federation of Intellectual Property Attorneys, se.ficpi.org: FICPI Sweden är den svenska nationella föreningen inom FICPI, som är en internationell organisation med medlemmar från över 80 länder och regioner. FICPI representerar patent- och varumärkesombud i privat praktik och hanterar frågor relaterade till deras arbete, både det praktiska dagliga arbetet och lagstiftningsfrågor.

Ett särskilt tack vill vi rikta till Louise Jonshammar, AWA Sweden och Michael Andersson Zacco Sweden vilka båda representerar FICPI i detta sammanhang, vilka starkt bidragit till detta dokumentets framtagande.

Struktur för detta dokument

Detta dokument inleds med en övergripande kommentar med branschens egna reflektioner kring det pågående arbetet med att ta ett samlat grepp om immaterialrätten. Den inledande delen står fristående och följer inte strukturen i IVAs förstudie.

Därefter följer en genomgång av IVAs förstudie ”Behov av en strategi och handlingsplan för kunskapsbaserade tillgångar” (”Förstudien”). Varje kapitel i Förstudien sammanfattas kortfattat, följt av författarnas kommentarer och tillägg sett ur immaterialrättsbyråernas och branschorganisationernas perspektiv.

Strukturen är därmed utformad så att dokumentet kan läsas parallellt med Förstudien, för att underlätta jämförelse och ge en samlad bild av de områden där IP-branschen delar, fördjupar eller kompletterar de slutsatser som där presenteras.

Kommentaren gör inte anspråk på att vara fullständig eller omfatta alla perspektiv på området, utan syftar främst till att ge en inblick i hur IP-branschen ser på några av de frågor som lyfts i Förstudien och att bidra till den fortsatta dialogen om immaterialrättens roll i Sverige.

Övergripande kommentar: Vision före strategi

Författarna till denna kommentar delar Förstudiens rekommendation om att Regeringen ska ta initiativ till att utarbeta en nationell svensk strategi och handlingsplan för kunskapsbaserade tillgångar med fokus på ökat värdeskapande av innovationer och tillväxt. Enligt vår uppfattning bör dock en sådan strategi utgå från en gemensam och tydligt formulerad **vision** för vad Sverige vill uppnå inom området.

Utformningen av en strategi behöver därför föregås av ett beslut om en vision avseende vad strategin ska förväntas leda till, och de strategiska besluten ska koppla till **mätbara mål** i visionen. På det sättet tjänar visionen som en ledstjärna som samlar aktörer kring gemensamma mål, skapar engagemang och säkerställer att strategin blir långsiktigt relevant och inspirerande.

Utan en tydlig vision riskerar strategin att bli fragmentarisk och styras av kortsiktiga åtgärder, eller till och med på åtgärder som inte nödvändigtvis kopplar till målen, snarare än att styras av en gemensam ambition om Sveriges roll som ledande kunskaps- och innovationsnation.

Vi menar att sådana relevanta och mätbara mål kan skapas med inspiration från en färsk rapport som publicerades tidigare i år (2025) av EUIPO och EPO. Rapporten “Intellectual property rights and firm performance in the European Union, Firm-level analysis report, January 2025”, härfter kallad “EU-firm-performance-rapporten”, finns att tillgå på: en-ipr-performance-study.pdf. Enligt denna rapport genererar företag som äger immateriella rättigheter (IPR) högre intäkter per anställd, skapar fler arbetstillfällen och betalar högre löner än sina motsvarigheter utan en IP-portfölj. Dessa samband mellan IPR-äggande och ekonomisk prestation är särskilt starka för små och medelstora företag (SME). Mindre än 10 % av europeiska SME äger dock IPR.

Detta är, enligt vår uppfattning, en avgörande information för svenska företag och beslutsfattare. Rapporten visar inte bara på den positiva spiralen mellan IPR och ekonomisk prestation, utan även på den stora potentialen för värdeökning genom att göra IPR mer tillgängligt för SME.

Det är innovation och kreativt skapande som skapar värde. Om det kreativa skapandet och de svenska innovationerna förses med adekvata IPR-strategier så kan IP-rättigheter fungera som både försäkring för ”Return on Investment” för FoU-investeringar och hävstång som ökar värdet av det kreativa skapandet/innovationerna.

Inom de immaterialrättsbyråer i Sverige som specialiserar sig på rådgivning till kunskapsstunga kommersiella aktörer finns stor erfarenhet och kunskap avseende de

frågor som tas upp i IVAs förstudie. Dessvärre har tillgången till denna expertis inom området inte lyfts fram i Förstudien, i vart fall inte som en tillgång för svenskt näringsliv. Med detta sagt, vill vi framhålla att IP-rådgivningsbranschen står redo att bidra och gärna deltar i arbetet med att formulera både en vision och strategi för svensk immaterialrättshantering och ökat värdeskapande kopplat till kreativt skapande, Forskning och Utveckling (FoU) samt immateriella tillgångar.

Fördjupade reflektioner över IVAs Förstudie

Förord

Sammanfattning av IVAs Förstudie:

Förordet beskriver bakgrunden till förstudien och regeringens (till Förstudien orelaterade) initiativ att bilda en arbetsgrupp för immaterialrättsfrågor. Förstudien lyfter vikten av kunskapsbaserade tillgångar för innovation och tillväxt, samt behovet av en nationell strategi och handlingsplan. Referensgruppen och arbetsprocessen presenteras.

Författarnas kommentar:

Vi välkomnar initiativet och delar uppfattningen om behovet av en nationell strategi. Samtidigt vill vi betona vikten av att det först formuleras en tydlig vision för vad Sverige vill uppnå inom immaterialrättsområdet. En vision ger riktning och mening åt strategiarbetet och ökar möjligheten till bred förankring och engagemang hos alla berörda aktörer. IP-rådgivningsbranschen har mycket att bidra med och ser fram emot att aktivt delta i processen att både skapa visionen och utveckla strategin.

1. Är Sverige inte bäst i världen?

Sammanfattning av IVAs Förstudie:

Kapitlet belyser Sveriges starka innovationsposition internationellt, men påpekar att framgången till stor del drivs av ett fåtal stora företag (exempelvis Ericsson). Små och medelstora företag utnyttjar immaterialrätt i lägre grad än EU-genomsnittet. Det finns risker med att förlita sig på enskilda aktörer och Sverige får inte full utväxling på sina FoU-investeringar ("Swedish paradox").

Författarnas kommentar:

I Förstudien nämns att Europa har halkat efter också när det gäller antalet patentansökningar och att tre asiatiska länder har tagit plats bland de topp fem länder som söker flest patent. I en vision för Sveriges position inom innovation och tillväxt baserad på intellektuella tillgångar behövs en diskussion om antalet patentansökningar verkligen är ett bra mått på hur innovativa näringslivet och forskarna är i ett land. Bland många patentansökningar och patent finns tveklöst ett antal som har stor kommersiell och/eller kunskapshöjande nytta, men en patentansökan är i sig inte ett mått på en bra

uppfinring, eftersom uppfinringens nytta inom industrin, eller som bidrag till allmän kunskap, inte är en förutsättning för patenterbarhet. Därför förefaller det vara en tankekurpa att basera måttstocken för nytta av forskning på ett så förenklat och endimensionellt mått som *antalet patentansökningar som forskningen har lett till*. Den här frågan återkommer på flera ställen i Förstudien, där det diskuteras att analys av patentlandskapet och patentering av resultat bör utvärderas som ett krav för forskningsfinansiering. Mer nyanserade mål och mer nyanserade mätresultat behöver skapas (se §2 och §3 nedan).

Det är väldigt viktigt att inte skapa en vision och en strategi som utgår från en övertro på patentsystemet eller på ett missförstånd av vad en analys av patentdokument verkligen kan bevisa. Annars riskerar en sådan strategi – och regelverk som skapas för att driva mot målen – få motsatt effekt, nämligen att kväva den fria forskningen. Konsultföretagen inom immaterialrätt (ofta refererade till som ”patentbyråerna”) ser dagligen utmaningarna för små och medelstora företag att ta tillvara sina immateriella tillgångar.

Det är viktigt att strategin – och den övergripande visionen – fokuserar på att bredda användningen av immaterialrätt och skapa incitament och stödstrukturer för mindre aktörer. Svenska företag, inte minst små och medelstora företag, behöver i ökad utsträckning använda en kombination av strategier som verktyg att nå målsättningar. Affärsstrategin ska styra IP-strategin, och IP-strategin kan möjliggöra affärsmålen. Värdet av kvalitativ immaterialrättsrådgivning och tillgången till oberoende immaterialrättsexperter bör därför också lyftas fram.

2. Behov av en nationell strategi och handlingsplan för kunskapsbaserade tillgångar

Sammanfattning av IVAs Förstudie:

Här diskuteras varför Sverige behöver en nationell strategi och handlingsplan, med jämförelser till andra länders arbete på området. Det konstateras att Sverige saknar en samlad strategi, till skillnad från exempelvis Sydkorea och Finland, som omsatt analyser i konkreta reformer.

Författarnas kommentar:

Vi instämmer i att åtgärder för att öka den allmänna kunskapen om intellektuella tillgångar och immaterialrätt är en god grund för att förbättra Sveriges tillväxt inom kunskapsbaserade kommersiella näringar. Därför bör en handlingsplan inkludera konkreta åtgärder för att stärka framförallt kompetensen överlag, inte bara hos stora

företag. I förstudien nämns en risk att forskningsinvesteringar kan slarvas bort på grund av felaktiga beslut kring patentering, med följd att investeringen i forskningen blir pengar i sjön. Även om vi delar uppfattningen att kunskapsnivån behöver öka generellt, är det dock viktigt att framhålla att investeringar i immateriella rättigheter inte nödvändigtvis är en garanti för kommersiell framgång. Varje kommersiell aktör behöver givetvis en affärsplan med individuellt anpassade affärsmål samt strategi anpassad till dessa affärsmål. Denna strategi bör inkludera en IP-strategi för hur immateriella tillgångar ska hanteras för att driva affärsplanen framåt. Dessa frågor är komplexa. Eftersom immaterialrättsfrågorna har blivit större, har internationell prägel (där lagstiftningen ofta är oharmoniserad på detaljnivå) och ger konsekvenser inom andra viktiga områden, såsom inom beskattning, konkurrensrätt, och regulatoriska frågor, är det inte rimligt att förvänta sig att näringslivet (i vart fall inte lokal eller nationell nivå) själva ska kunna behärska att överväga alla nödvändiga rättsområden.

En slutsats är att behovet av expertrådgivning är uppenbart. Precis som att bolaget anlitar en extern revisor eller skatterådgivare, är det ofta nödvändigt att anlita en extern expert inom relevant immaterialrättsområde för att nå ner på det djup som en korrekt hantering kräver.

Enligt vår uppfattning bör en nationell strategi och handlingsplan för kunskapsbaserade tillgångar utgå från en tydligt formulerad **vision** för vad Sverige vill uppnå inom området.

Utformningen av en strategi måste därför föregås av ett beslut om en vision avseende vad strategin ska förväntas leda till och de strategiska besluten ska koppla till **mätbara mål** i visionen.

Vi noterar att motiveringen till Sveriges Riksbanks pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne år 2025 lyfter fram att nya produkter, tillverkningsätt och metoder ersätter gamla i en ändlös kedja, och att det lägger grunden till stadig ekonomisk tillväxt. Resultatet blir förbättrad levnadsstandard, hälsa och livskvalitet för människor över hela världen. Pristagaren Joel Mokyr har visat att för att innovationer ska avlösa varandra i en självgenererande process räcker det inte med att veta att något fungerar. Man behöver också ha vetenskapliga förklaringar till varför det fungerar. Före den industriella revolutionen saknades ofta det senare. Ett av patentsystemets funktioner är just att dokumentera förklaringar till hur och varför nya patenterbara uppfinningar fungerar.

De två ytterligare ekonomipristagarna, Philippe Aghion och Peter Howitt, har pekat på att när en ny bättre produkt kommer ut på marknaden blir företagen bakom äldre produkter förlorare. Innovationen står för något nytt och är därför kreativ. Samtidigt förstör den genom att konkurrera ut företag vars teknik nu blivit förlegad ("kreativ förstörelse"). De tre pristagarna visar på olika sätt att den kreativa förstörelsen skapar konflikter som man måste hantera på ett konstruktivt sätt. Annars kommer nya innovationer att blockeras av etablerade företag och intressegrupper som riskerar att förlora på utvecklingen.

Pristagarnas arbete visar att ekonomisk tillväxt inte är något vi kan ta för givet. Vi måste vårda mekanismerna bakom kreativ förstörelse, så att vi inte faller tillbaka i stagnation, säger Ekonomipriskommitténs ordförande John Hassler (Se <https://www.nobelprize.org/prizes/economic-sciences/2025/1148471-press-release-swedish/>)

En av de mekanismer som effektivt kan hindra att nya innovationer blockeras av etablerade företag är IP-rättigheter som används med en klok IP-strategi. Därför behöver svenska företag, inte minst små och medelstora företag, i ökad utsträckning använda en kombination av strategier som verktyg att nå målsättningar. Affärsstrategin ska styra IP-strategin, och IP-strategin kan möjliggöra affärsmålen. Värdet av kvalitativ immaterialrådgivning och tillgången till oberoende immaterialrättsexperter är avgörande i detta sammanhang.

EU-firm-performance-rapporten ([en-ipr-performance-study.pdf](#)) indikerar att IPR-ägarande på EU-nivå är betydligt högre bland stora företag (49%) än bland små och medelstora företag (9.7%), och därmed föreslår vi att mätbara mål sätts dels för kategorin stora företag, dels för kategorin små och medelstora företag (SME) i Sverige. Om små och medelstora företag i Sverige dessutom utnyttjar immaterialrätt i lägre grad än EU-genomsnittet så understryker det vikten av att dels sätta upp nationella mål för små och medelstora företag i Sverige, dels utföra uppföljande mätningar både för kategorin stora företag, och för kategorin små och medelstora företag i Sverige.

Vad gäller mätetal för bedömning av mål-uppfyllelse så hänvisas till kapitlen 4 och 5 i EU-firm-performance-rapporten ovan som förefaller att vila på genomtänkta metodiker för deskriptiv statistik respektive ekonometrisk analys av dessa sorters datamängder.

EU-firm-performance-rapporten konstaterar att företag som äger registrerade immateriella rättigheter (IPR) – såsom patent, varumärken och designskydd – presterar bättre ekonomiskt än företag som inte gör det. Detta samband är särskilt starkt för små och medelstora företag (SME).

Dessutom anges i EU-firm-performance-rapporten att

- IPR-ägare har fler anställda än företag utan IPR; och att
- Intäkter per anställd är i genomsnitt mer än 20 % högre hos IPR-ägare.

Dessa slutsatser torde innebära att, rätt utformad, kan en nationell strategi och handlingsplan för kunskapsbaserade tillgångar bidra positivt till såväl sysselsättningen i Sverige som tillväxten i den svenska ekonomin.

EU-firm-performance-rapportens resultat, som hänvisats till ovan, bygger på en analys av ett stort representativt urval av över 119 000 europeiska företag från alla 27 EU-medlemsstater under en tioårsperiod (2013–2022). Analysen omfattar patent,

varumärken och designskydd registrerade hos EPO, EUIPO samt nationella och regionala immaterialrättsmyndigheter inom EU.

Av EU-firm-performance-rapporten framgår att inom EU är ägandet av immateriella rättigheter (IPR) betydligt lägre bland små och medelstora företag (SME) jämfört med stora företag. I det analyserade urvalet ägde färre än 10 % av SME inom EU någon av de tre typerna av IPR (patent, varumärken eller designskydd), medan nästan 50 % av de stora företagen inom EU ägde minst en typ av IPR eller en kombination av dessa.

Skillnaden är tydlig även inom varje enskild IPR-kategori:

- Cirka 1,1 % av SME inom EU äger patent, jämfört med 12,3 % av stora företag.
- När det gäller varumärken är ägarandelen 9,2 % för SME och 46,1 % för stora företag.
- För designskydd är motsvarande siffror 1,1 % för SME och 10,7 % för stora företag.

3. Styrning

Sammanfattning av IVAs Förstudie:

Kapitlet tar upp vikten av styrning och samordning inom immaterialrättsområdet, samt hur detta hanteras i andra länder och i Sverige. Det föreslås att styrningen behöver stärkas och bli mer långsiktig och tvärsektoriell.

Författarnas kommentar:

Även om vi delar synen på ett behov av en tydlig nationell styrning, är det avgörande att styrningen utgår från en gemensam vision för svensk tillväxt och att relevanta erfarenheter tas tillvara i styrningsarbetet.

Det vore önskvärt om den arbetsgrupp som skapats inom Regeringskansliet gjordes permanent (i den mån det är möjligt) och fungerade som en sammanhållande faktor för en svensk vision om hantering av immateriella tillgångar. Med en permanent samverkan på regeringsnivå kan myndigheter under respektive departement komma närmare den information och de kunskaper som behövs för att en immaterialrättsvision verkligen ska få effekter inom hela näringspolitiken.

Med hänvisning till §2 ovan föreslår vi att målvärden skapas, och följs upp, för ett antal relevanta parametrar. Detta kan inbegripa parametrar som exempelvis:

- målvärde för andel svenska företag av kategorin SME som använder sig av IPR-strategier med syfte att IP-rättigheter ska fungera som försäkring för "Return on

Investment” för FoU-investeringar och/eller hävstång som ökar värdet av det kreativa skapandet/innovationerna.

- målvärde för andel svenska företag av kategorin stora företag som använder sig av IPR-strategier med syfte att IP-rättigheter ska fungera som försäkring för ”Return on Investment” för FoU-investeringar och/eller hävstång som ökar värdet av det kreativa skapandet/innovationerna.

Vidare föreslår vi att målvärden skapas, och följs upp, för parametrar som exempelvis:

(Antal anställda per SME med, respektive utan, IPR:)

- målvärde för **genomsnittligt antal anställda per företag i kategorin SME i Sverige som äger någon av de tre typerna av IPR** (patent, varumärken eller designskydd);
- målvärde för **genomsnittligt antal anställda per företag i kategorin SME i Sverige som inte äger någon av de tre typerna av IPR** (patent, varumärken eller designskydd);

(Intäkt per anställd med, respektive utan, IPR:)

- målvärde för **genomsnittlig intäkt per anställd i företag av kategorin SME i Sverige som äger någon av de tre typerna av IPR** (patent, varumärken eller designskydd);
- målvärde för **genomsnittlig intäkt per anställd i företag av kategorin stora företag i Sverige som inte äger någon av de tre typerna av IPR** (patent, varumärken eller designskydd);

På motsvarande sätt kan det vara lämpligt att målsätta och regelbundet mäta ovannämnda parametrar (*genomsnittligt antal anställda* och *genomsnittlig intäkt per anställd*) per företag som äger något varumärke, respektive något patent, respektive något designskydd.

4. Kompetensförsörjning, utbildning och kunskap

Sammanfattning av IVAs Förstudie:

Det finns ett behov av höjd kunskapsnivå om immaterialrätt i hela samhället, från grundskola till högre utbildning och näringsliv. Flera utländska och svenska exempel på utbildningsinsatser presenteras.

Författarnas kommentar:

Vi delar Förstudiens syn på behovet av att stärka utbildningen om immaterialrätt på alla nivåer, särskilt inom teknik- och innovationsutbildningar. Den största effekten skulle fås om samtliga tekniska universitetsutbildningar införde grundläggande undervisning om immaterialrätt, samt kompletterande satsningar på andra utbildningsområden. Det skulle skapa förutsättningar för svensk tillväxt och konkurrenskraft genom en bättre hantering av immateriella tillgångar.

Det är viktigt att denna kunskap byggs in i en övergripande vision och strategi för Sveriges roll som kunskapsnation. Samtidigt är det angeläget att betona att grundläggande insikter om immaterialrätt aldrig fullt kan ersätta behovet av expertrådgivning vid komplexa juridiska eller kommersiella frågor – särskilt vad gäller patenterbara uppfinningar och strategiska beslut rörande immateriella tillgångar.

En utmaning är att många inte uppfattar behovet av att utveckla sin egen kompetens inom området, vilket innebär att informationsinsatser, incitament och ökad synlighet är nödvändiga för att höja kunskapsnivån.

Förstudien problematiserar bland annat tillgången till rådgivning och pekar på trösklar vad gäller kostnader och kompetens. Vi vill understryka att svenska patentombud och advokater, såväl privat som offentlig sektor, redan idag i stor utsträckning kostnadsfria seminarier och deltar i kunskapsöverförande insatser via lokala, regionala och nationella nätverk för att stötta företag i deras utvecklingsresa. Branschen besitter dessutom djup kunskap om hur klienters frågor ofta måste omdefinieras med hjälp av expertis och erbjuder därefter tydlig prisbild inför eventuella åtgärder.

Sverige har byggt upp en lång tradition och utbredd infrastruktur för IP-relaterad utbildning och information, inte minst genom PRV som informationsnav samt genom utbildnings- och informationsmaterial riktat till både allmänhet och näringsliv. Vi vill dock framhålla att tillgången på spetskompetens inom immaterialrätt är en stor utmaning.

I en av SEPAF bekostad rapport om IP-relaterad utbildning vid bland annat Stockholms universitet noteras att det tidigare utbudet av kurser kraftigt reducerats och att möjligheten för studenter – särskilt utanför juristprogrammet – att utbildas i IP-frågor är mycket begränsad. Den detaljerade kartläggningen är denna gång begränsad till Stockholm, men det finns anledning att tro att fler lärosäten visar liknande brister. Få svenska universitetsstudenter utanför juristprogrammet ges möjlighet att tillskansa sig relevant IP-kompetens i sina studier.

Det utbildningsbehov som finns i rådgivningsbranschen kan heller inte tillgodoses genom det begränsade antal utbildningstillfällen som PRV erbjuder. Det innebär att

kostnaden för att utbilda patentingenjörer och patentombud i hög grad bärs av ett fåtal företag, vars utbildade specialister därefter ofta rekryteras av branschkonkurrenter eller andra aktörer. Incitamentet att ge kvalificerad IP-utbildning inom det privata blir på så sätt försvagat.

Vi är medvetna om att regeringen saknar direkt inflytande över högskolornas utbildningsutbud, men ser det som en strategiskt viktig fråga att lyfta eftersom den påverkar tillgången på kvalificerad arbetskraft och därmed Sveriges långsiktiga innovationsförmåga.

5. Forskning och innovation

Sammanfattning av IVAs Förstudie:

Kapitlet diskuterar kopplingen mellan forskning, innovation och kunskapsbaserade tillgångar. Det lyfts fram att immaterialrätt är avgörande för att kommersialisera forskning och attrahera investeringar. Exempel från andra länder och Sverige ges. Förstudien rekommenderar att utreda dels ett snabbspår för patentansökningar, dels att låta statliga forskningsfinansiärer ställa krav på användning av patentinformation.

Författarnas kommentar:

Vi vill understryka vikten av att forskare och innovatörer får tillgång till kvalificerad immaterialrättslig rådgivning tidigt i processen. Vi delar uppfattningen att patentinformation är en relevant källa för att undersöka känd teknik, men delar inte uppfattningen att användningen av patentinformation är absolut nödvändig i beslut om forskningsfinansiering och befarar att ett krav på användning av patentinformation skulle leda till en felaktig uppfattning om tillförlitligheten i sökningar bland offentlig patentinformation – särskilt med hänsyn till att patentansökningar är hemliga under de första 18 månaderna, samt att långt ifrån all forskning leder till patentansökningar.

Vi känner inte igen den uppfattning som Förstudien förmedlar, att forskningsmedel idag skulle läggas på fel saker, eftersom forskningsfinansiärerna inte har full kännedom om var forskningsfronten ligger.

Vi delar däremot uppfattningen att det är tungrovt att förhandla avtal mellan akademien och näringslivet idag, men vill framhålla några huvudsakliga problem:

Högskolor och universitet förmår sällan att hantera den upplevda målkonflikten att akademien ofta vill publicera samtliga forskningsresultat löpande, medan den kommersiella parten ofta vill avvakta med publicering till dess att eventuell patentansökan lämnats in till patentverk. Detta för att inte förstöra nyhetskravet för

patentansökan och därmed möjliggöra patent som genom till exempel licensiering kan ge återbäring på FoU-investeringen.

Högskolor och universitet förmår sällan att hantera en avtalsstruktur som tillgodoser näringslivets behov av förutsebarhet avseende de individuella forskarnas äganderätt till sina resultat (till följd av lärarundantaget). Vår erfarenhet är att det sistnämnda problemet knyter an till att högskolor och universitet uppfattar att – utöver publicering – nyttiggörande av forskning inte är en del av deras uppgift.

Vidare förefaller svenska högskolor och universitet uppleva sig bakbundna av lärarundantaget på så sätt att forskarnas individuella äganderätt till forskningsresultaten värnas till varje pris. Detta står i bjärt kontrast mot den potentiella forskningsfinansiärens (= den kommersiella partens) intresse, eftersom dennes incitament är att få återbäring på forskningsinvesteringen ("Return on Investment") genom ägande, eller deläggande, i forskningsresultaten.

En tidig publicering av forskningsresultat, som finansierats av en kommersiell part, innebär inte bara att potentialen för giltiga patent omintetgörs, vilket i sin tur omintetgör den konkurrensfördel som FoU-finansieringen avsåg att åstadkomma för den kommersiella parten. Det innebär också att konkurrenterna till den finansierande kommersiella parten får gratis och samtidig tillgång till FoU-resultaten.

En vision och strategi för svensk innovation och immaterialrätt skulle särskilt behöva angripa ovannämnda frågor, enligt vår mening, eftersom nuläget inverkar menligt på näringslivets möjligheter att samverka med akademien på ett effektivt sätt.

Förstudiens andra rekommendation är ett snabbspår för patentansökningar inom strategiskt viktiga teknikområden. Enligt vår uppfattning saknar förslaget helt behovsförankring. PRV har, sedan minst 20 år tillbaka, prioriterat handläggningen av prioritetsgrundande patentansökningar och meddelar resultatet av granskarens patentdatabassökningar, tillsammans med ett utlåtande om patenterbarhet, i god tid innan det sk. prioritetsåret löper ut. Under vissa perioder har PRV:s granskningsresultat och utlåtande kunnat levereras inom så kort tid som fem månader från ingivningsdagen. Att förlita sig på PRV:s granskning och utlåtande så kort tid efter ingivningsdagen medför en viss risk för sökanden, eftersom de allra flesta patentansökningar inte publiceras förrän 18 månader har förflutit från ingivningsdagen. Databaserna är alltså inte uppdaterade med all teknik som, när den publiceras, kommer att kunna anföras mot den svenska patentansökan i dess granskningsförfarande. Därför krävs en "top-up-sökning" innan patent kan meddelas så att all teknik som kan anföras mot uppfinningshöjden i den svenska ansökan kommer med i den slutliga granskningen. Ett särskilt snabbspår för patentansökningar i Sverige är alltså både onödigt och riskfyllt.

Vi delar uppfattningen att forsknings- och innovationsmiljöerna behöver ett kunskapslyft avseende immaterialrätterna, möjligheterna att använda immaterialrätter för att stärka forskningen och för att skapa tillväxt i näringslivet, samt att lärarundantagets fortsatta existens behöver utredas på nytt. Sverige är idag unikt med att ha kvar ett lärarundantag, vilket på goda grunder har avskaffats i andra länder. I den diskussionen ställer vi våra kunskaper och erfarenheter till förfogande för en gemensam vision att skapa strukturer för samverkan mellan akademi och näringsliv, med respekt för att alla varken kan vara eller behöver vara IP-expert. Expertkunskapen finns dock inom räckhåll för alla som efterfrågar den.

6. De mindre aktörerna

Sammanfattning av IVAs Förstudie:

Mindre företag och aktörer har särskilda behov och utmaningar när det gäller immaterialrätt, såsom begränsade resurser och kunskapsbrist. Exempel på stödinsatser från andra länder och Sverige presenteras.

Författarnas kommentar:

Vi ser ett stort behov av riktade stödåtgärder till små och medelstora företag, exempelvis subventionerade rådgivningstjänster och enkel tillgång till kvalificerad IP-kompetens. IP-rådgivningsbranschen har stor erfarenhet av dessa frågor och vill gärna bidra till att forma lösningar som utgår från en tydlig vision om ökad inkludering och konkurrenskraft.

De IP-checkar som funnits och finns att söka ger möjlighet för stödmottagaren att få en bra grundplatta som är helt relevant och anpassad för deras specifika företag, bransch och omvärldssituation.

En vision om svensk immaterialrättshantering bör överväga att tydliggöra syftet och målsättningen med IP-checkarna. Det är önskvärt att bredda dess användning också mot utbildningsinsatser riktade direkt till mindre företag och ge möjlighet att söka flera, konsekutiva, checkar för att komma längre med det strategiska arbetet för dessa företag efter att de har fått ett sådant kunskapslyft. Vi rekommenderar vidare att det ska finnas ett kvalitativt bedömningsmoment inför utdelning av dessa IP-checkar för att säkerställa bästa utväxling på insatt kapital. Idag är det snarare utdelning enligt principen ”först till kvarn”.

Det immaterialrättsliga regelverket, tillsammans med lagstiftningen om företagshemligheter, är komplext och svårt att överblicka för icke-specialister, inte minst när internationella aspekter och olikheter måste beaktas. Utbildningsinsatser mot

näringslivet behöver därför fokuseras mot respektive företags/aktörs faktiska verksamhet snarare än bred och generell informationsöverlämning. Immaterialrättighetsfrågor på generell nivå riskerar att bli allt för abstrakta och teoretiska, särskilt för mindre företag som måste värna om sin egen tid och sina egna resurser. Sådana företag efterfrågar tydlig, konkret och relevant information som läser mot deras egen verksamhetsplan.

Vi delar Förstudiens synpunkt på att det behövs åtgärder för att säkerställa att mindre aktörer kan ta vara på kunskapsbaserade tillgångar. Här krävs investering från det allmänna i form av riktade ekonomiska resurser till strategisk immaterialrättslig rådgivning för att göra verklig skillnad. Här måste det finnas en vision och mätbara mål för att motivera insatserna.

7. Försvar av värden

Sammanfattning av IVAs Förstudie:

Kapitlet behandlar intrång, tvister och andra problem kopplade till försvar av immateriella tillgångar, samt exempel på hur detta hanteras i andra länder och i Sverige. Det konstateras att det är kostsamt och osäkert att försvara sina rättigheter, särskilt för mindre aktörer.

Författarnas kommentar:

Vi experter ser behovet av ett mer effektivt och tillgängligt system för att hantera intrång och tvister, särskilt för små och medelstora företag. Inrättandet av patent- och marknadsdomstolarna har varit en stor framgång såtillvida att kvaliteten i rättskipningen har förbättrats märkbart. Processkostnaderna är däremot en stor utmaning för SME:er som påverkar deras vilja att investera i IPR liksom att försvara sina rättigheter när konflikter uppstår. Inspiration kan här hämtas från andra länder, exv. Intellectual Property Enterprise Court, IPEC i Storbritannien, där speciella domstolar och medlingsinstitut har inrättats för att snabbare och med kostnadstak hantera IPR-tvister som rör mindre värden. Vi vill bidra med vår expertis i utvecklingen av sådana system och betonar vikten av att detta arbete sker i linje med en gemensam vision.

8. Avslutande medskick

Sammanfattning av IVAs Förstudie:

Förstudien avslutas med sammanfattande reflektioner och förslag på fortsatt arbete mot en nationell strategi och handlingsplan inom immaterialrättsområdet.

Författarnas kommentar:

Vi ser fram emot att bidra konstruktivt till det fortsatta arbetet och betonar vikten av bred förankring och dialog med branschen. IP-ombudens erfarenheter och insikter är betydligt större än vad Förstudien speglar och expertkunskapen är avgörande för att skapa en strategi som är både relevant och genomförbar i praktiken. Här vill vi särskilt påtala att det finns IP-ombud både hos immaterialrättsbyråerna och inom företag eller organisationer ("in-house IP-ombud") som ansvarar för hanteringen av verksamhetens egna immateriella tillgångar. Vi deltar mycket gärna i det gemensamma arbetet med att formulera både vision och strategi.

Rekommendationer och sammanfattande slutsatser

- Utarbeta en tydlig, mätbar vision för svensk immaterialrätt och innovation.
- Formulera mål för både stora företag och SME:er och följ upp med statistik enligt EU-rapportens metodik.
- Upprätthåll samverkan mellan regeringens departement för frågor kopplade till immateriella tillgångar.
- Satsa på utbildningsinsatser inom immaterialrättens funktioner och förutsättningar i hela samhället, särskilt inom högre teknisk utbildning.
- Utöka och fokusera stöd till SME:er, t.ex. genom subventionerad rådgivning och flexibla IP-checkar.
- Utveckla ett kostnadseffektivt och tillgängligt system för intrångsärenden och immaterialrättstvister.
- Genomför ett kunskapslyft och stimulera samverkan mellan akademi och näringsliv, inklusive att utvärdera lärarundantaget.